

К. е. н. Кучеренко С. К.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**МІЖНАРОДНЕ ІНВЕСТУВАННЯ
ЯК ЧИННИК ВІДРОДЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Незадовільний економічний стан економіки України, який відзначається приростом валового внутрішнього продукту (ВВП) за звітними даними 2017 року лише на рівні 2 %, а заплановане зростання на 2018 рік – на рівні 3 %, є результатом низької ефективності роботи тисяч вітчизняних підприємств. За визначеною світовою практикою радикальним чинником покращення економічного стану підприємств є суттєве залучення до їхнього розвитку зовнішніх інвестицій. Керівництво країни намагається покращити умови для масового залучення зарубіжних інвестицій, що потребує реформування багатьох сторін діяльності державних органів, зокрема, створення сучасної судової системи, подолання недоліків митної та податкової діяльності. За даними Держстату України обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України, порахований як вартість акціонерного капіталу власників-нерезидентів склала станом на 1 липня 2017 року 38,982 млрд дол., при чому зростання за перше півріччя становить 1,657 млрд дол. Хоча цей приріст і становить 4,4 % від загального обсягу інвестицій, абсолютне значення показника зовсім не відповідає потребам підприємств України, що потребують зарубіжного інвестування [1].

Усвідомлення гостроти проблеми й неминучості інвестиційного шляху розвитку України виявляють її зарубіжні партнери, що залучилися останнім часом до створення міжнародного інвестиційного проекту, який отримав назву «плану Маршалла» для України, яким передбачено до 50 млрд євро інвестицій до економіки України протягом 10 років [2]. У той же час відомо, що Україна за даними світового рейтингу «Doing Business» займає місце у 8-му десятку країн, що потребують зарубіжного інвестування, а перелік найактуальніших проблем запровадження зарубіжних інвестицій, за оцінкою Міжнародного фонду Блейзера (The Bleyzer Foundation) [3] наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Перелік найбільш гострих негативних чинників запровадження іноземного інвестування у підприємства України

Сфера прояву	Негативні чинники стосовно іноземного інвестування в Україні
А. Загальний економічний стан і система управління економікою	1. Надмірно високі процентні ставки
	2. Непомірна девальвація курсу гривни
	3. Труднощі в отриманні довгострокових кредитів
	4. Низький рівень захисту прав інтелектуальної та фізичної власності
	5. Недосконалість внутрішнього фінансового сектору забезпечити раціональне обертання оборотного капіталу
	6. Непомірна цінова інфляція на внутрішньому ринку
	7. Недостатня макроекономічна стабільність, яка проявляється в результаті операційних збитків
	8. Складні митні процедури з високими витратами
	9. Недостатність ринку капіталу для випуску цінних паперів
Б. Недоліки законодавства й практики стосовно ведення бізнесу	1. Тривалість і дорожнеча врегулювання суперечок за контрактами
	2. Обтяжлива система збору податків
	3. Неспроможність законодавства в сфері бізнесу
	4. Відсутність дійсних гарантій захисту акціонерів
	5. Занадто часті інспекції державних органів з метою контролю
	6. Недобросовісна конкуренція з боку державних підприємств
	7. Надмірне оподаткування бізнесу та оплати праці
	8. Зайва тривалість оформлення імпортно-експортних операцій
	9. Складні процедури банкрутства і ліквідації підприємств
	10. Обтяжливе законодавство щодо відкриття й закриття бізнесу
	11. Високий рівень небезпеки громадян у бізнесі
	12. Надмірне регулювання бізнесу
В. Недосконалість і корумпованість судової системи	1. Корупція в судовій системі та неспроможність протидії корупції
	2. Неefективне виконання судових рішень, їх несправедливість, упередженість і вибірковість
	3. Недоліки судово-правової сфери, що роблять її перешкодою веденню бізнесу
Г. Високий рівень загальної корупції	3. Адміністративна корупція на рівні державних чиновників
	2. Корупція в сфері державних закупівель
	3. Корупція в приватному бізнесі, розповсюдження рейдерських атак на підприємства
	4. Корупція на рівні органів місцевого самоврядування
Д. Зовнішня й внутрішня політика	1. Затягування процесу мирного врегулювання збройного конфлікту
	2. Наявність ознак зростання негативного іміджу країни
	3. Відсутність стабільності і прозорості урядової політики
	4. Недостатня прозорість публічного розкриття інформації
	5. Стурбованість питанням можливих соціальних заворушень
	6. Надмірна соціальна бурхливість процесів внутрішніх виборів президента та до Верховної Ради України

Проблематика іноземного інвестування в економіку України останнім часом все більше пов'язується з процесами очікуваного припинення збройного

конфлікту в Донбасі і реінтеграції його до єдиного комплексу України. Ураховуючи відсутність поки що повної передбачуваності ходу мирного врегулювання конфлікту в Донбасі сам процес розгортання «плану Маршалла» поки що теж слід розглядати як поетапний згідно з його відображенням у табл. 2.

Таблиця 2. Запровадження міжнародного проекту «план Маршалла» для України у залежності від етапів мирного врегулювання в Донбасі

Можлива послідовність етапів мирного врегулювання збройного конфлікту	Можливий обсяг дій стосовно запровадження міжнародного інвестиційного процесу за «планом Маршалла» для України
1. Зберігання поточного стану збройного конфлікту	1. Відновлення порушеної виробничої бази критичних видів виробництва в підконтрольній частині Донбасу. 2. Покращення стану енергетичної та транспортної інфраструктури в підконтрольній частині Донбасу 3. Створення необхідних нових ланцюгів енергетичної і транспортної інфраструктури північної частини Луганської області, відрізаної від єдиного промислового комплексу Донбасу і України
2. Започаткування сил міжнародного посередництва в безпосередній зоні збройного конфлікту	Започаткування відновлення виробничої, енергетичної і транспортної інфраструктури в зоні, звільненої від бойових дій
3. Започаткування процесів визначення модальності політичного врегулювання конфліктної ситуації і відновлення економічного співробітництва	Запровадження проектної та підготовчої стадій інвестування в створення нових сучасних виробництв за загальним «планом Маршалла» для України
4. Початок процесів політичного врегулювання конфлікту і реінтеграції Донбасу	Створення нових виробничих потужностей із виробництва нової продукції за «планом Маршалла» для України
5. Початок функціонування окремих районів Донецької і Луганської областей в межах єдиного політичного і економічного простору України	Запровадження «плану Маршалла» для України в повному обсязі на передбачений період часу інвестування

Напрямки підвищення привабливості економіки України як об'єкта інвестування знаходяться в центрі уваги як наукової спільноти, так і керівних органів. Останнім часом доволі ретельно досліджується досвід успішних інвестиційних проектів в економіку країн східної Європи з метою визначення вирішальних чинників інвестиційної привабливості. Запровадження значної частки коштів за «планом Маршалла» для підприємств Донбасу має те обґрунтування, що саме

в процесі його реінтеграції складаються найбільш позитивні початкові передумови, перелік найважливіших з яких приведемо в табл. 3.

Таблиця 3. Найбільш важливі позитивні передумови ефективного запровадження «плану Маршалла» для підприємств Донбасу

Сфера прояву передумов	Передумови високої ефективності іноземного інвестування у відновлення підприємств Донбасу
А. Стан трудових ресурсів для освоєння інвестицій	1. Надзвичайно низька частка оплати праці в собівартості продукції
	2. Найнижчий в Європі рівень оплати праці
	3. Наявність вільних трудових ресурсів, що вивільнилися внаслідок припинення діяльності підприємств в Донбасі
	4. Високий рівень кваліфікації наявних трудових ресурсів для відновлення призупинених підприємств
Б. Стан виробничої інфраструктури	1. Наявність традиційної логістики постачання сировини, напівфабрикатів та продукції в межах єдиного промислового комплексу Донбасу
	2. Наявність енергетичної, залізничної і, частково, автомобільної інфраструктури, яка потребує лише відновлення й ремонту
	3. Висока концентрація населених пунктів, що спрощує розповсюдження нової продукції
В. Насиченість ринків споживання	1. Надзвичайно низька насиченість ринку споживання високотехнологічними товарами, зокрема, побутової техніки, що сприяє інвестуванню в їхнє вироблення
	2. Відставання діючих технологій мобільного зв'язку, що, зокрема, надає широкі можливості запровадження нового формату зв'язку G4
Г. Купівельна спроможність споживачів	Наявність курсу керівництва країни на підвищення рівня матеріального забезпечення населення, зокрема, підвищенням мінімально та середньої заробітної плати, пенсійних виплат, що сприятиме збільшенню споживання продукції підприємств, створених інвесторами

Крім загальних соціально-економічних чинників можливість невідкладного інвестування за програмою «плану Маршалла» саме в Донбасі є доволі повне уявлення конкретних напрямків запровадження інвестицій до великої кількості підприємств, які відіграють роль містоутворюючих і які пройшли достатній моніторинг протягом усього періоду їхнього функціонування в умовах розподілу раніше єдиного економічного комплексу Донбасу. У табл. 4 покажемо фрагмент плану актуальних напрямків інвестування в підприємства найбільших міст Донбасу лише на а контрольованій Україною території.

Визначені чинники запровадження міжнародного інвестування за «планом Маршалла» для України створюють основу подальшого обговорення статусу, змісту, об'єктів, термінів, суми інвестицій та економічної доцільності запропонованого проекту.

Таблиця 4. Актуальні напрямки інвестування підприємств найбільших міст Донбасу (фрагмент)

Місто, (населення, тис. чол.), основні галузі	Визначеність проблем	Напрямок інвестування
Донецька область		
Маріуполь (500), чорна металургія, машинобудування, морський порт	Жахлива екологічна ситуація через викиди шкідливих речовин у повітря	Інвестування в екологічне обладнання
	Гостра потреба відновлення повноцінної роботи ПАО «Азовмаша»	Інвестування замовлень
Краматорськ (160), Слов'янськ (116), Дружковка (60) машинобудування	Низька завантаженість потужності	Інвестування замовлень
Костянтинівка (80), чорна і кольорова металургія	Занепад виробництв	Інвестування відродження підприємств
Покровськ (60), Добропілля (30), вугільна промисловість	Обмеженість виробничої потужності шахт	Інвестування в розвиток вугільного виробництва
Авдіївка (35), коксохімічна промисловість	Розташування інфраструктури близько до фронту	Інвестування в розвиток промислової інфраструктури коксохімічного комбінату
Луганська область		
Севродонецьк (108), хімічна промисловість	Низьке завантаження ПрАТ «Азот»	Інвестування в збільшення виробництва
Лисичанськ (102), нафтопереробка, машинобудування, скляне виробництво, вугільна промисловість	Занепад виробництв	Інвестування відновлення підприємств: нафтопереробного «Лінік», машинобудівного «Лісмаш», з виробництва скла
	Обмеженість виробничої потужності шахт	Інвестування в розвиток вугільного виробництва
Рубіжне (60), хімічна і фармацевтична промисловість	Зниження обсягів виробництва	Інвестування виробництва красителів, ліків та іншої хімічної і фармацевтичної продукції на експорт
Попасна (21), залізниця, машинобудування	Низька завантаженість виробництв	Інвестування замовлень
Кремінна (20), місцева промисловість	Припинення роботи промислових підприємств	Інвестування в відновлення промислових підприємств
Сватово (18), агропереробка	Недостатня сировинна база	Інвестування в підприємництво в сільському господарстві
Шахтя (12), тепла електростанція (ТЕС)	Низьке завантаження ТЕС, відокремленість від Єдиної енергетичної системи України	Інвестування в систему матеріального постачання, приєднання ТЕС до Єдиної енергетичної системи України

Результати розгляду проблеми дозволяють акцентувати увагу керівництва України на здійснення заходів з усунення чинників негативного впливу на інвестиційну привабливість країни як об'єкту інвестування, у той же час, пояснюючи роль наявних позитивних умов для здійснення масштабного інвестиційного проекту, що мають місце як в даний момент в становищі контрольованої частини Донбасу, так і з урахуванням нових можливостей, що відкриваються по мірі просування процесу мирного врегулювання в Донбасі і приєднання його до єдиного економічного комплексу України.

Список використаних джерел:

1. Держстат підрахував обсяг іноземних інвестицій в економіку України [Електронний ресурс] / УНІАН // Фінанси. – 29 серпня 2017. – 19:27. – Режим доступу : <https://economics.unian.ua/finance/2105459-derjstat-pidrahuvav-obsyag-inozemnih-investitsiy-v-ekonomiku-ukrajini.html>
2. Литовський «план Маршалла» для України: 50 мільярдів євро інвестицій за 10 років [Електронний ресурс] / УНІАН // Євробізнес. – 14 вересня 2017. – 12-13. – Режим доступу : <https://www.unian.ua/eurobusiness/2133644-litovskiy-plan-marshalla-dlya-ukrajini-50-milyardiv-evro-investitsiy-za-10-rokiv.html>
3. Джулія Сегура. Інвестиційний клімат в Україні – 2016. Яким його бачить американський інвестор? [Електронний ресурс] / Сегура Джулія // The Bleyzer Foundation // Publikations. – 2016. – Режим доступу : [authors/segura.html](https://www.thebleyzerfoundation.com/authors/segura.html)